ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ:„
на годину: . . ф. 12 или 30, дин.
на по године: . ф. 6 или дин 15
на четврт године: ф. 3 или $7^1/_2$ дин.

Поједини бројеви стају 10 нов

ОГЛАСИ
рачунају се 6 нов. од реда ситних слова.
За жиг се плаћа сваки пут 30 нов.

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи шаљу се на администрацију, а рукописи
уредништву „Браника“ у Новом Саду.

Уредништво и администрација „Бранка“ налази се у кући г. А. Пајевића, у дунавској улици.

Рукописи се не враћају.

Број 129. У Новом Саду, у уторак 3. (15.) новембра 1892. Год. VIII.

НАШ ЕПИСКОПАТ И СПОРАЗУМ.

Са противне стране непрестано се наглашава неки споразум који, — у погледу установа народно црквене автономије, — између народа и епископата треба да се на сабору постигне.

Споразум између јерархије и народа, између епископата и сабора нужан је и сачињава основ сваког благодетног рада.

Али у погледу установа наше народно црквене автономије споразум између епископата и народа **већ је одавно прошлим саборима у погледу свију питања наше народно црквене автономије постигнут,** и углављена су основна начела тога споразума, која су у тим установама свога израза нашла, и у народно црквеном животу своју способност показала.

Само једно питање има, у коме је такођер споразум између епископата и сабора у начелу постигнут, само није означен начин изведења тога начела. А то је питање *о праву народа при избору епископа. Епископат је у начелу признао право световног сталежа* при избору епископа, и то признање нашло је свога израза у саборском устројству, но баш то наређење буде од државне власти, усљед ровења покојног Германа изостављено.

Код Романа бирају епархијске скупштине своје епископе, а и то је православна црква. Код нас начин избора није у саборском устројству изближе означен, само је изречено било начело, да „*сабор учиче у избор епископа.*“

Између епископата и народа нема дакле више никаквог предмета, о коме би требало да се оба фактора споразумевају, *јер су се већ одавно споразумели*, него је остало само још неко, у начелу усвојено — питање, да му се дода формалан облик, да му се означе путеви извршења, а то би се врло лако могло углавити онда, кад је начело већ ту, кад о томе више ни говора бити не може.

Па о каквом споразуму говоре гдекоји представници јерархије?

Хоћете нов споразум? Нашто, зашто, крошто? Зар споразум *који је једанпут већ углављен између епископата и народа не вреди* „**данас**“ више ништа?

Па, молим, докле вреди онда између више јерархије и народа постигнути и углављени споразум? До ког времена? Кад им престаје правоваљаност њихова? Добро би то било знати и означити!

Јер иначе морали би мислити да и овај споразум, који би се имао сада „*наново*“ постизавати, да и *тај неће бити дуга века*, већ само до прве прилике, или — *до првог патријарха*?

Зар епископат није тело у коме постоји континуитет начела?

Па, да шта се онда мисли под тим „новим“ споразумом између јерархије и народа? Мислили се то кад год се поднесе какав нов операт, или предлог сабору гледе које автономне установе, да се онда увек наново могу претресати и мењати једном већ усвојена, разбистрена, углављена и у живот приведена начела. И то, наравно; — почем се споразум постизава узајмним попуштањем — увек тако, да народ нешто попусти, одпусти, и допусти од онога што је пре имао и уживао.

Ето то се мисли! Сад ће се можда створити већина у сабору за „**нов споразум**“ који ће једно време важити, док се опет неизађе с каквим „*новијим*“, па онда „*најновијим*“ „споразумом.“

Па допустимо да овај нови споразум неће бити тако кратка века, допустимо, да се за живота садањег патријарха неће тражити „новијег“ споразума. Али кад добијемо другог патријарха, па тај не буде мњења свога предходника, онда ће наравно и цео епископат такођер бити другог „мјенија“, сва донде усвојена и у живот приведена автономна начела, неће се опет слагати са „**епископалним**“ карактером наше цркве, тражиће се „новији споразум“ и „*узајамним*“ попуштањем „*скресаће*“ се опет гдекоја слободнија установа, па то све може дотле ићи, **док од наше автономије не остане само — реп**

У осталом ми то још и не знамо, дали садашњи епископат и жели мењати основна начела онога споразума, гледе наше автономије, који је између више јерархије и сабора већ давно постигнут, но под упливом демонског духа Германовог истина јако ремећен био, али се ипак у крепости до данас одржао.

Мисли л и жели л он то — или не, — ми то још не знамо све дотле, док се као епископат, као тело на попришту саборског делања не појави.

Шта више из речи посланика Др. Нике Максимовића изговорене приликом полагања рачуна својим бирачима у Суботици, дознали смо то, да то управо није жеља „*епископата*“, него само жеља Његове Светости патријарха, и да су чланови одбора петнаесторице попустили тој жељи врховног поглавара српске цркве, те усљед тога и одустали од — изнајпре међу собом углављеног — много слободнијег операта. А и из самог врло значајног говора Његове Светости на сабору, даје се закључити, да је саопштење посланика Максимовића истинито, и да је г. патријарх као члан и председник у тим одборима заиста био тога „личног“ уверења, да се у поднесеном операту онака одређења уврсте.

Нека је далеко од нас та помисао, да ми оспоравамо право врховном старешини наше цркве, своје назоре не само у сабору, него у одборима обелоданити. *То није само право, него и дужност његова.*

Ми поштујемо свачије убеђење, а како неби првога великодостојника српске цркве у Угарској, но морамо констатовати факт, да је и Његова Светост тога уверења: да се усљед споразума између епископата и народа већ углављена и у живот приведена *основна начела наше народно црквене автономије треба да мењају*; те да се већ једном решена питања **наново не потрзају**, и цео сабор, народ и автономија излажу оним трзавицама, за које смо мислили да смо их већ давно прекужили. И он је дакле личног тога убеђења, да треба опет неки „*нов споразум*“ између више јерархије и народа установљавати, и да онај „*стари*“ споразум не ваља; да она основна начела, — *на која су претећи епископи пристали*, и која је сабор после дугогодишње борбе као минималну порцију народних тежња усвојио — а у погледу октројка и морао усвојити — више не ваљају и да их другима заменути треба. која више одговарају „епископалном“ карактеру црквe православне!

И Његова Светост је дакле, заиста тога личног уверења, да се може и сме дирати у та основна начела, *и да се тим дирањем не ће усколебати она хармонија између народа и јерархије*, која је за даљи развитак народно црквеног живота тако преко потребна!

И он је тога личног мњења, да је и *савешно и савесно*, уважањем таких установа као што се у јединственом статуту налазе, изазивати „нов споразум,“ и да се дакле тај „споразум“ имао састојати у томе, да народ од својих права опет попусти.

Као што напоменусмо, ми још не знамо шта ће наш епископат на овај устав проговорити, али пошто је приликом гласања о дневном реду на сабору, *на знак руке свога старешине на црквену реакцију своје гласове дао*, то можемо већ по држању том, бар у неколико, још сада оценити и самосталност наших епископа наспрам патријарха, јер држање њихово том приликом тако је дело, које своју сенку у напред баца.

Не треба се дакле чудити, ако нас још сада обузима бојазан, да ће „лично“ уверење Његове Светости постати и њихово „лично“ уверење, па да ће сва *та лична уверења постати мњење епископског тела и синода*, који ће под видом „новог споразума,“ од народа и сабора тражити нове жртве одрицања права, нова самопрегоревања, или произвести нову борбу жалосну и недогледну у својим последицама.

Па, кад погледамо на ону странку у сабору нашем, која је такођер тога истог убеђења, кога је и патријарх, онда не можемо, а да се отресемо оне сумње, да наша црквена реакција није изданула, само се притајала, да је само променула оружје и тактику, да јој је на челу и сада главом сам патријарх, *и да оне исте циљеве има пред очима што и пре*, с том само разликом, да оно исто под Германом *није могло „силом,“ — сад произведе „силом-милом,“* што је онда хтела наједанпут, то сада тихо и полагано под фирмом „нових споразума,“ корак по корак тежи да оствари, и превласт више јерархије корак по корак да утврди.

Па, кад поред тога узмемо у обзир околности, које владају у нашој отачбини, кад предочимо себи непрекидну тежњу државне власти, да утиче у наш народно-црквени живот, да октројкама регулише од сабора поднесене уредбе, а поред тога слабост и несавесност епископата спрам владе и патријарха, онда, е онда нам не може замерити нико, *што нас спопада зебња* **да се то све догађа на миг и жељу, а можда и упутство или заповест, — свакако пак у интересу државне власти**

Несталност и несамосталност нашег епископата обелоданила се при свакој промени на патријаршеској столици. За време Маширевићево држали су се његовог становишта, под Стојковићевим администраторством Стојковићевог. Док је Ивачковић био на челу јерархије онда је и међу њима владала либералнија струја, после његовог пензионирања, под Германом са свим се наопако окренуло. — Они исти људи који су до потпуног споразума са сабором пре тога дошли, подписали су под Германом познати синодски допис, којим се ни више ни мање — него одриче световном сталежу свако право мешања у управу црквену, на које владике не могу пристати: „*јер да би се иначе као чувари непромењивих божанствених установа црквених о устав цркве, свој позив, и своју дужност, а уједно о своју савест и епископску заклетву огрешили.*“

Ето, тако се онда држао епископат спрам народа и сабора!

А спрам државне владе је увек и вазда тако исто попустљив и послушан био, као што је спрам народа — декад — крут и непомирљив се показивао.

Је ли вредно сада спомињати примере из прошлих векова, у којима су поједини наши епископи, а кад кад и сви скупа, врло жалосну за народ свој не само — стидну, него и штетну улогу играли.

А ко се још не сећа догађаја из последњих година, у којима је наш наштај непосредног учешће имао — и где су наши епископи били извршитеље воље и заповести од стране државне власти и у таким стварима, где су као црквени поглавари и „*као чувари непромењивих божанствених установа*“ требали свечано свој veto подићи против мешања световне државне власти у унутрашње ствари православне цркве?

Ко се још не сећа како је наш епископат забранио прославу Ћирила и Меѳода, тих славенских вероучитеља и просветитеља.

Ко се не сећа забране нашег епископата у погледу оне значајне светковине, која је од Карпата, па до јегејског и јадранског мора цео српски род до дна душе потресла? Кад се народ српски у успоменама своје дичне прошлости топио, *кад је светитељу своме народноме и мученику слободе српске, кнезу Лазару пет стогодишње подутје држао*, није ли онда наш епископат био онај, који се од целог народа, стада свога, оделио, а забраном својом безазлени *пијетет* српског народа спрам косовских јунака и кнеза Лазара, као *признатог светитеља српске православне цркве, — дубоко увредио?*

А кад је иста државна влада заповедила и наредила светковање католичког свеца *св. краља Стевана*, нису ли онда прво српски архијереји брже боље похитали, да циркуларима својима што пре изврше ту наредбу и у православним црквама богослужење тога дана одреде? И да није било протестантских владика, који су својим одлучним држањем то одбили, на том би и остало. Како им не паде онда на памет, да су они „*традиционални чувари чисте вере православне и њеног* „**епископалног** *састава*; *догматичног учења, и фундаменталних канона цркве православне*“?

Како се не одупру злоупотреби од стране државне власти, приликом држања св. синода? где по црквеним канонима нити за држање синода допуштењу државне власти, нити изасланству крал. комесара места има.

Како нису могли наши архијепископи код државне власти уклонити ту злоупотребу, односно израдити укидање те једностране уредбе, кад су млоги од њих били врло добро „*горе*“ уписани? Да ли зато, што нису могли, или што нису хтели?

Кад је који од наших епископа написао катихизис или које друго веронаучно дело? Зар се и тиме не баве највише световњаци? Зар наша црквена литература није највише плод рада световног сталежа? Зар у прошлом веку 1774. године *није умал примио синод*, **католички**, *од језуита сачињен*, а од крал. комесара *понуђен* **катихизис**, *да није било архимандрита* и историка *Рајића?*

А да се није одкуд наш епископат забунио са народном политиком, да није свој народ бранио од нападаја, који су против његове народне индивидуалности наперени били?

Је ли кад год устао који епископ, као „врховни надзорник“ школа у горњој кући угарског сабора да одбије нападај — не у политичном питању — **него нападај управљен против вероисповедних школа?** Против закона који натоварава нашој деци *двоструку муку и двострук труд*, који предпоставља код српске деце два мозга и две главе?

Је ли бар који као „врховни надзорник школа“ у најновије доба подигао свој глас против облигаторног уважања дечијих забавишта?

А кад је приликом избора посланика за земаљски сабор добио који од наших епископа циркулар владе, којим се позива, да уплив свој на народ и свештенство употреби у корист владине странке, је ли ту инсинуацију с праведним гњевом од себе одбио, или ју је извршио?

Бил' урадио српски епископ оно, што је учинио један романски, кад се учитељска скупштина на њега с питањем обратила, шта да чини услед забране полицајне власти, бил и наш епископ телеграфисао, да се само оружаној сили уступи?

Или би, можда, као покојни владика Василијан одмах се савио пред „високом владом“, кад се на само просто питање министра, шта је са дисциплинарном истрагом једног свештеника? тако поплашио, да је суспендираног попа на мах — ма да је исти јако крив био — „ex praesidio“ репоновао? Ал тај исти владика није хтео никакве автономне установе

да припозна, јер су исте вељаше: противне духу епископалне православне цркве.“

Овако би још дуго могли запиткивати ал доста је ово, да се види једна нагласна ал истинита појава:

да наш епископат у борби са државном влашћу показује увек кукавичлук, а у борби са народом својим — јунаштво!

Па кад је то тако, може ли, сме ли народ уступити и допустити превласт у руке епископата, после оваких горких искуства?

Баш кад и не би народу стало до тога, да се у слободним црквено школским установама развија и крепи у својој индивидуалности, кад га противна определења неби спречавала у том развитку; и онда би се морао јако промислити, да од своје воље нагомила толико власти *у руке једног тако слабачког тела*, као што је епископат који је тако окрутан спрам изнутра, а тако мекан спрам споља!

Ал' епископат треба да увиди да он нема *довољно снаге да оддоле ирушиску*, који споља на њега наилазе; па кад то увиди онда му како интерес цркве, тако исто и родољубље налаже да нити тражи, нити прима онакве власти, које му не само право неко дају, него и сав терет одговорности на слаба плећа натоваравају, и које не могу начинити и против његове најбоље воље, уверења оруђем *ирошиву-народних и можда и ирошиву-црквених шенденција.*

Ако је дакле у опште нужно да се одношај између јерархије и народа поново уређује, онда то може бити само у противном правцу, него што то мисли јерархија — **у правцу да се самоуправа народа прошири**, и онда би родољубива дужност епископата била, у том правцу руку споразума народу пружити; али изгледа, као да наш епископат није заданут, није још проникнут овом сада споменутом истином.

Изгледа, да ће се прикључити мнењу свога старешине Његове Светости патријарха и оном делу сабора који као и он мисли.

Но, и та господа посланици и преосвештени епископи, а у првом реду Његова Светост патријарх Георгије, могу и то знати, да се њиови назори ни најмање не слажу са жељама, мислима и уверењем баш онога православнога народа, коме су они црквени и световни заступници. И кад то знају треба да попусте народу, и одустану од оних одређења у њиховом уставу, која стечена права крње, и која онај споразум и слогу која између народа и јерархије треба да влада, не само за сада, него и за будућа времена поремећавају, те наш једва мало стишани црквено просветни живот, опет излажу највећим непогодама и бурама.

Немојмо се варати! Ко познаје наш народ тај ће знати да и онда ако овај устав у том саставу у сабору већину добије, те постане законом, *с' тиме још није све свршено!* **Народ ће борбу и даље продужити на идућим саборима и ван сабора све дотле док поремећену равнотежу не успостави.**

Па почем доцније државна власт, — и ако би епископат можда на то пристао — тешко да ће хтети тим уставом прибављеног уплива се одрећи — то ће се огорчење народа против свију фактора тога стања окренути.

Узрујаност и страстност и огорченост биће перманентна, а колико ће то стајати на путу развитку нашем, то смо у прошлости — на жалост — врло обилато искусили.

Но што је било то је прошло. Ми се од овог епископата бољем надамо Наш епископат, по садашњем саставу свом састоји се највише из нових људи, код којих још предпоставити можемо, да су у стању не само схватити, него и осећати озбиљан и тежак положај народа свога те ће с архијерејском љубављу притећи му у помоћ, да заједничким сложним радом *подигну шаку зграду автономије која ће иркосити свима невгодама времена.*

Надамо се особито од Његове Светости *изабраног* патријарха српског Георгија, да ће још у последњем часу својим моћним упливом на сусрет изићи жељама свога народа, који га је одликовао и тако високо подигао. Та и он је из народа тог поникао, а у сред народа је толико живио. да познаје сваки откуцај срца његова!

На шако дело упућује га давна прошлост његова, срећа народа и слава цркве православне.

Кад ове речи пишемо особито нас чуство обузима, јер знамо и осећамо, да све од епископа зависи, ал се тешимо том надом да ће се народу одазвати јер су и они Срби; та и њих је српска мајка родила, и српским млеком одојила!

Зато завршујемо ове ретке оним пламеним речма родољуба песника Јакшића:

„Та зар ви висте Немањин сој?
И ви сте Срби и ви сте људи,
И ви сте браћа, ох, боже мој!
Па зашто тако са Фрушке плаве
Гледате ледно у огњен час,
Па зашто тако ох, браћо драга!
Зашто да тако презрете ас!

Др. Ст. Малешевић.

ПОЛОЖАЈ У САБОРУ.

□ Карловци, 2. новембра.

Ситуација на нашем сабору постаје мало јаснија, па се од прилике може видити. како стојимо и чему се надати имамо. . .

Наша виша јерархија била је у првим мах сасвим затегла жице. Пошто се отворио сабор, то су посланици отишли да поздраве кр. комесара и патријарха. Комесар их је лепо примио и с неколико општих речи била је готова ова етикетна посета. Али Његова Светост је друкчије радила. Патријарх је одма отворио специјалну дебату о „јединственом“ статуту, говорио је о „протестантским“ установама. Можда би овај разговор трајао и дуже, да га није прекинуо др. И. Ђучетић рекавши, да ће о томе бити разговора на другоме месту. Истина патријарх је био миран, али истицање тугаљивих питања на незгодном месту, само може сметати споразуму.

Испрва се водила заједничка конференција свију посланика. Али то се показало за онда као излишно, јер саборска већина ни мало се не женира, да обори закључке заједничке конференције. Заједничка конференција закључи да се на трећем месту дневног реда стави *школа;* али они у саборској седници оборе тај закључак и ставе *кају* на трећем месту. А знате зашто су то урадили? Јер су преко ноћ добили два нова члана, дошао је Слепчевић и Шорак, па онда треба погазити оно, што се јуче закључило! Како се може ту радити?

Тако су поникли клубови. Клерикална странка има свој клуб, а у њему има 28 чланова. Народна странка има 22 члана. Народно-радикална странка има 11 чланова.

Народна и народно радикална странка слажу се у раду на сабору, те је природно, да се породило питање: какав одношај, да се створи на сабору? Народна странка у своме клубу решила је, да остане самостална, али да одржава споразум с радикалном странком преко једне нарочите депутације. О сваком закључку да се извести радикални клуб, те да буде обавештен о нашем раду. Тако је исто урадио и радикални клуб, и он је закључио, да остане самосталан, али да одржава у интересу општег добра свезе с народном странком.

У четвртак је клуб клерикалне странке држао клубску седницу, и закључио је, да покуша споразум с другим странкама у погледу „Устава“ те изабере једну депутацију, која ће преговоре водити Клуб народне странке држао је о томе своју седницу и закључио је, да прима понуду, а уједно је о томе известио клуб радикалне странке, који је то исто закључио

Тако се депутација састала у суботу после подне. Та прва конференција је трајала од три сата до седам сати у вече. Изасланци су били ови: од *клерикалне странке:* др. Ника Максимовић, Јосиф Јагић и прота Ћирић. Од *народне странке:* др. Илија Вучетић, барон Јован Живковић Евђен Думча и др. Богдан Медаковић Од *народно-радикалне странке:* др. Миша Михајловић, др. Т. Богдановић и Др. Богољуб Милетић. Клерикална странка је прва затражила, да обе странке изнесу и обележе своје захтеве. Народна странка изнела је, какве измене тражи у „једноставном“ статуту, те да га може примити. Ти захтеви су познати из јавних листова, ваших чланака и толиких протеста. За тим је и народно радикална странка изјавила. да и она подноси те исте жеље. Клерикално изасланство рекло је, да те изјаве узима на знање и да ће о томе известити свој клуб. И на томе је за сад остало јер је јуче била недеља, те није било седнице. пошто се многи посланици разишли.

Не знам колико ће клерикалци попуштати, али толико се видити може. да би вољни били, нешто од „Устава“ да жртвују. Виде они, како је силно огорчење у народу; и како је и интелигенцију захватило и како се *такав* један закон не може силом изводити. Највише запињу за то и то би хтели да одрже: да свештеници бирију своје посланике засебно Врло мудро! Треба *себи* створити **сигурну** већину. а оно ће друго ићи лако. само треба времена. Јер кад се влада и виша јерархија осигура с 25 посланика, онда ће лако ићи; није тешко наћи још 7—8 посланика. . .

Међутим ја мислим, да опозиције у тој тачци попустити не могу. Како ће се даље развијати ствар. то се не зна, **Но то се јасно види: ако клерикалци не попусте, тешко ће доћи до статута. јер се исти не ће моћи силом протурити.**

То се види сасвим јасно: форсирање не ће помоћи, и тек тада ће љуто насести, ако би хтели силом да протурују свој статут. Не треба ни то заборавити. Ни сама клерикална странка није сложна у том, да се све прими у статуту. Боље је дакле напред споразумети се, него доцније оставити случајностима, па како ис падне.

Дебате теку доста мирно. Само је велико огорчење, кад се оно заједнички закључак потиснуо, и кад се каја ставила на дневни ред. Сад се и сами клерикалци кају, што су тако истрчали.

Него осим вероломства клерикалци се служе и доскакивањем. Тако је било приликом дебате о пензијоном статуту професора и народних чиновника. Устане др. Ника Максимовић те каже: „Ето тако је, то по *вашој* автономији; по *нашој* ми ћемо моћи слободно уредбе доносити а не ћемо ни тражити дозволу владину; ви тек морате да мислите, да ли смете расправљати.“ Бадава — Ника воле да баца песак у очи. Прво је: имате ли у џепу **гаранцију сигурну**, да ће вам влада одрешити руке? Ви сте исто тако говорили 1874. г па је дошла октројка. **Где вам је сигурност, да ће влада одустати мешати се у наше послове?!** У осталом да ми не би морали по новом статуту шиљати уредбе на потврду — то већ не стоји. Додуше то би лепо било, али то не ће влада ни кад допустити, јер ће казати, да то мора чинити, на основу права врховног државног надзора

Јовић је на то рекао, да он види, каква је та „*ваша*“ автономија. У том тренутку викне: С. В. Поповић: нити ваља та „*ваша*“, нити ова „*наша*“. Општи смеј, који је за овим речима наступио, посведочио, је да баш ни клерикалци не верују, да ће извојевати *самосталност* наше автономије. Али треба кортешовати — само је то малер, што нико не ће да наиђе на лепак.

Наши архијереји забринути су, и ако су непопустљиви. Виде да није наступило оно време, и да „с погребом народно црквене автономије не могу брзо бити готови.“

Они као да увиђају, да ће морати попустити, премда има злих духова, који на њих хоће да рђаво утичу.

Знам да ће вас и то занимати, како иде гласање. Ту на десници иде као намазано! —

Клерикална странка свој клуб назвала је „автономном“ странком Јелте да ово звучи као нека иронија — хоће да измену и сам темељ „*народно*“-црквене автономије, па још узимају наслов: „автономна странка“. Хоће да ураде оно, што нису хтели ни некадашњи клерикали и опет автономна странка. Ради јасноће треба ипак остати при староме називу. Треба да се разумемо!

Да споменем још једну околност. Има много посланика на десници, који су изабрани као „бранитељи автономије“ а сад прихваћају предлог, којим се мења иста автономија. Њихови бирачи заступају старо становиште, и ти посланици ипак остају на десници. Оно је истина, да посланик не треба да прима инструкције. Али је и то истина, да сваки посланик мора уживати поверење бирача Ако је он дошао у опреку с пређашњим својим уверењем. на основу чега је биран у сабор — он треба да обавести бираче и да свој мандат поткрепи новим поверењем Он то *не мора* — али *треба да ради.* Тако је у целоме свету. Има вазда погрешака које суд не казни; али људи ипак не чине. Тако је и с послаником: он треба да има и других обзира, а не само на изборни ред. Наравно да се оставља увиђавности и осећају дотичног посланика. Који су изабрани као клерикалци, код тих је друкчије. О тима се знало, ког су уверења, и ти су на основу свог уверења изабрани, и ти раде оно, што се од њих и очекивало.

Кр. комесар је био неколико дана у Будимпешти и синоћ се вратио натраг.

Клуб народне странке држао је данас у понедељак после подне своју седницу. У тој седници изасланици клубски реферисали су о састанку, што су га имали с осталим странкама. У исто време имао је и клуб клерикалне странке своју седницу.

Сутра у уторак држаће се у саборској дворани општа посланичка конференција, у којој ће се претресати начела „Устава“.

Српски народно-црквени сабор.

(VI. седница држана 31. октобра.)

Патријарх отвара седницу у пола 11 сати. За епископским столом: Димитријевић, Николић, Поповић и Грујић.

Перовођа Новаковић чита записник прошле седнице. Одоставерава се. Записник води Мапе Грбић. а имена говорника бележи Лаза Обреновић.

Читају се протести због једноставног статута: Сомбор, Лединци и Чаглић

Чита се предлог Лазе Обреновића и другова, који овако гласи:

Од многих срп прав. црквн. општина из горњо карловачке дијецезе стигле су на сабор у години 1885. и 1886. писмене представке са молбом, да се из расположивих средстава клирикално школ. фонда подигне за Србе ученике у Загребу „конвикт“, а у Горњем Карловцу виша девојачка школа. Све су ове представке упућене тадањем петиционом одбору; па пошто сабор речених година због краткоће свог заседања није могао исте представке у претрес узети, то предлажемо:

да се све те представке овом сабору на мериторну расправу предложе. Ставиће се на дневни ред.

Прелази се на расправу мировинске уредбе.

Чита се §. 10. Исправак Лазе Обреновића, да се дода „редовни“ чланови, и да се изостави друга алинеја. Прима се исти § с исправком Лазе Обреновића.

Чита се §. 11. Посланик свештеник Крајновић предлаже, да исти параграф изостане, јер треба и удовци свештенички без деце да уплаћују, пошто они могу жртвовати више. Прима се редакција одбора.

Чита се §. 12. На овај параграф подноси посланик свештеник Радуловић, да и оне удове и сирочад добију потпору, чији мужеви умру годину дана раније, него што уплати цео улог, само да су дужни уплатити цео улог. Посланик Михалцић вели, да уживају потпору, ако и не уплате улог. Прима се редакција.

Читају се §§. 13—21. Примају се.

Чита се §. 22. По предлогу патријарха оставља се in suspenso, док се не реше прелазне одредбе Прима се патријархов предлог.

Чита се §. 23. Емил Степанов предлаже, да се пасус: „који су лишени и т. д.“ изостави, јер жена није крива због кривице мужевљеве и по томе било би неправо, да се она лиши припомоћи. Барон Ј. Живковић предлаже други исправак и то, да се свештенику, који је осуђен и лишен чина, тај прилог поврати из истог разлога, из кога је и Степанов. Ђурковић је за редакцију. М. Живковић каже, да већ у самом начелу не сме ништа пољуљати право свештеничке удовице на пензију, и за то је и он за исправак Е. Степанова. Њ. Високопреосвештенство г. епископ Михаило Грујић предлаже. да се пред „иступили“ стави „самовољно“ из тога разлога, што има два начина иступања из чина. Примају се исправци Е. Степанова и високопреосвећеног г. Грујића.

Чита се §. 24. Прима се са допуном Ј. Жцвковића „правомоћан“ предосуди.

Читају се §§. 25—26. Примају се.

Чита се §. 27. Враћа се одбору ради потпуније редакције.

Чита се §. 28. Овај се параграф по предлогу дра Вучетића сасвим изоставља

Чита се § 29. По исправку дра Вучетића и допуне Д. Прице гласи овако:

Сви ожењени свештеници, као и удовци, који имају малољетну децу, морају бити редовни чланови овог завода; но они, који су навршили 40 година, плаћају на свој улог још и 6% камату од навршене 40 године, а да се уплата олакша за годину дана.

Седница се свршује у 2 сата по подне.

(VII седница држана 2. новембра)

Његова Светост отвара сабор у пола једанајст. За епископским столом: Димитрмјевић, Николић, Поповић и Грујић.

Чита се записник прошле седнице и исти се одоставерава без примедбе.

Читају се два поднеска, који се упућују петицијоном одбору.

Збор бирача у Печки подноси протест против јединственог статута.

На дневноме реду је наставак специјалне дебате о предлогу мировинског фонда за свештеничке удовице и сирочади.

Чита се §. 30. Но пре тога ради начелног питања узео се у претрес § 33. са којим се одређује, да садашњи епархијски мировинскински свештенички фондови у Карловцима, Новом Саду и Пакрацу кад овај статут ступи у живот, припадну општем фонду. Барон Живковић предлаже, да се то не може наредити, јер се прво имају саслушати дотичне скупштине, јер се без њихове приволе не може то учинити.

Прото *Прица* доноси овај предлог за нов §. 30. у уредби за мировински фонд свештеничких удовица и сирочади:

Да би овај мировински фонд могао *одмах* у живот етупити, желити је, да постојећи фондови у архидијецезији, у епархији бачкој и пакрачкој и сви остали фондова, који би у појединим епархијама постојали, своје каштале у овај фонд унесу, шта би служити имало за основу овом мировинском фонду А док овај мировински фонд не достигне ону висину, да буде кадар све доспеле мировине подпуно подмиривати, даваће му се годишња евентуална припомоћ из јерархијског фонда према изказаној потреби, што ће се у саборски прорачун уврштивати

Парох М. *Живковић* говори против наређења овог § и то чини као члан архидијецезалног свештенства Фонд у архидијецези једва подмирује потребе саме архидијецезе Уз то има ту завештаја, који су намењени само том фонду. Тако је и патријарх Герман оставио 20.000 ф условно само архидијецезалном свештенству. Међутим временом ће тај фонд и онако припасти општем фонду, кад садање удовице изумру, а нови чланови и онако не ће приступити. *Бурковић* слаже се с бароном Живковићем, но не слаже се с Прицом, јер се у уредби не може изрећи „*желити је.*“ Он предлаже, да се овај параграф изостави а народним фондовима, који ће управљати с тим фондом, нека се оставе одрешене руке, да с управама епархијских фондова воде преговоре, па нека и они практично то питање реше. *Михилуић* такођер је зато, да се овај параграф изостави. После дуже дебате решава се. да се §. 30. 31. и 33. на ново редигира према предлогу барона Живковића, који гласи: Да управа фондова ступи у преговоре с појединим управама фондова, те ако ове пристану на претапање, онда да се то изведе. Уједно се наређује, да барон Живковић, Станковић, Прица и Бурковић на ново редигују ова опредељења.

Што се тиче припомоћи из јерархијског фонда, решено је да ће мировински фонд евентуално добијати из јерархијског фонда како то сабор у својем прорачуну одреди.

Уједно је решено, да се поново узме у претрес онај параграф, који говори о прирезу општина, и ту се решава, да се исти закључак уклони.

Расправља се § 22. и решава се, да исти параграф остане по одборском предлогу.

А параграф §. 27. да изостане.

Тиме је решена и уредба о мировинском фонду за свештеничке удовице и сирочад.

Бира се за тим одбор, који ће израдити мировинску уредбу за српске учитеље основних школа. Бирају се: Др. Илија Вучетић Стеван В. Поповић, Мата Косовац, Мане Грбић, Јован Благојевић Др. Богдан Медаковић, Др. Живко Богдан.

На реду је понуда Јевреја, да купе земљиште за кају. Референт је др Недељковић који је отстутан.

Патријарх вели, да узме рефераду С. В. Поповић, пошто је референт отстутан. Уједно моли посланике да се јављају председнику кад су отстутни, нарочито референти.

С. В Поповић, каже да не може говорити о томе, јер му је ствар непозната, него ће прочитати извештај саборског одбора. Из тог извештаја видимо, да Јевреј Орштајн, који има под закуп ту беочинску земљу, хоће да купи и нуди за 29 ланаца 100.000 фор. Он ће да купи ту земљу, ако му се повољно одговори до краја ове године.

Јагић: Има своје примедбе, начелне и формалне. Начелно је и главно је начело, да се народно-црквена добра без велике потребе отуђити не сму. Но пошто извешће, како административног, тако и саборског одбора није довољно инструјирано, нема грунтовни извод, а друго је, што се пре две године начинио уговор између мана манастира и фирме, али административни одбор није јасно назначио, да ли све услове прима она фирма.

С тога он подноси овај предлог за одлуку:

Предлог за одлуку.

У предмету продаје земљишта манастира Беочина у износу од 29 — 341м. јутра садањим закупницима истог земљишта, изашиље сабор под водством свога потпредседника одбор од 9 лица, који ће упитну продају по потреби и помоћу стручњака извидити и о томе сабору још за трајања овога заседања исцрпљив извештај и предлог поднети. Наиме упућује се исти одбор:

1. да набави такову изјаву купаца, којом исти купци примају допуну уговора купопродајнога, садржину у одлуци архидијецезалног администр. одбора и сматрају је за себе обавезном до 31. дец. 1892. у смислу своје раније учињене изјаве.

2. да набави доставерне изводе грунтовнице и катастарске грунтовнице о земљишту које се продаје, исто тако његов грунтовнички и катастарски нацрт (мапе)

3. Нек установи по потреби и помоћу стручњака а на основу података наведених под тачком 2·/.ом простор продајнога земљишта и нека одреди тачно грунтовничке бројеве, обележи јасно и поуздано целокупну површиву и местни положај му;

4. Нека установи колико и какових има зграда подигнутих на продајној непокретности које по истеку закупног уговора прелазе у искључиву својину манастира и колика је вредност њихова;

5. нек установи такођер помоћу стручњака колика је моћ снага упитнога продајног земљишта за израду каје, нек обележи величину земљишта које се могу још на израду каје употребити и према томе нека означи праву обртничку вредност цене продајног земљишта.

6. Нек утврди и изложи све оне околности које се наводе у прилог продаје евентуално све оне околности, којима би се оправдало одбијање понуде купаца.

9. Нек испита и утврди: да ли има и на чему су основане околности којима се оправдава да се продаја овог земљишта исказује нужном, по манастир Беочин повољном и корисном;

8. Пошто сабор држи у начелу; да црквено-народно коренито добро не треба продајом отуђити догод је то само могуће а да се од тог начела може одступити само у случају крајње нужде и само онда када би то захтевала каква ванредна корист цркве то упућује изаслан одбор да на ово узме нарочитог обзира.

9. Пошто се даје предвидити да ће ово извиђење изасланог одбора бити са знатним трошком скопчано и пошто сабор не може овим трошком да оптерети манастир Беочин ни црквено-народне фондове — то не заузимајући у предмету ове продаје никаково становиште — нека изаслани одбор позове купце да трошкове изасланства и извиђења из свога подмире.

Барон Живковић: Прима све тачке Јагићеве, али није зато, да се одбор изашиље из сабора, да испита ствар. Саборски одбор, видимо, није довољно спремио целу ствар, што је управо жалосно. Он предлаже да се врати натраг саборском одбору, нека и у будуће боље ради, па нека он целу ствар боље испита. Законодавно тело не може радити таке послове, зато оно има своје одборе.

Стеван Јовић: је сасвим против продаје манастирског добра, јер је то света задужбина наших предака.

Никола Павловић: Мене је изненадило, да се овакав извештај подноси од саборског одбора. Ту има само негативан разлог, да не ће штете нанети манастиру ова продаја а ништа се позитивног не износи. У опште саборски одбор мало води надзора над манастирским добрима. Прихваћа предлог Јагића.

Думча: Прихваћа предлог барона Живковића, но додаје, да би се требило и то назначити, шта ће се урадити са добивених 100.000 форината.

Патријарх: Саборски одбор мислио је у том послу, што кад изађе аренда, не ће бити више каје. Калуђери нису покуповали суседних земљишта, него су Јевреји покуповали. Ту нема никакав „кшефт“. и ако су Јевреји у питању. Патријарх Бранковић с том продајом не тера никакав „кшефт,“ а не би трпио, кад би знао да ко други тера. Само се радило у манастирском интересу. За те новце манастир би купио друго добро.

При гласању прима се предлог барона Јована Живковића осим гласа Стевана Јовића.

Напослетку се закључује. да идућа саборска седница буде у идући четвртак 5. октобра, а сутра у уторак и среду да се држе заједничке конференције. У четвртак ће бити на дневноме реду „*Устав*“.

Политичке парнице Румуна.

= **Сибиљ**, 19. октобра

Бивши министар правде Десидер Силађи испунио је своје обећање, које је задао у буџетском одбору угарског сабора. Три велике политичке парнице подигнуте су против румунских народњака, изузев ону, која је још пре подигнута против свештеника др. Лукачија и која ће се расправљати 12. новембра о. год. пред дебрецинским судом.

Све те парнице подигнуте су на основу §§. 171—173. уг. казненог закона због агитације. Цела та ствар добија још занимљивији вид тиме, што ни у једној оптужби нису именовани оптуженици. Нарочито је тако у парницама, које су подигнуте због познатог „меморандума“ и због „реплике“ румунске универзитетске омладине. У „меморандуму“ су инкриминирана два места а у „реплици“ 35; но оптужен у правом смислу није нико.

У оба случаја позиван је већ неколико пута пред истражног судију Евген Броте, подпредседник одбора румунске народне странке, као садањи поседник штампарије, где су оба списа штампана.

Но треба имати на уму, да је г. Броте тек 1. јуна ове године прекупио ту штампарију од једног акцијоног друштва, а да су споменица и реплика штампане много пре тога. Последња је шта више наручена још прошле године месеца октобра.

Ми не би разумели, зашто се *само* г. Броте повлачи на одговор, да нам то нису разјаснили будимпештански и колошварски шовинистички листови. По тим листовима сматрају мађарски власници г. Броте-а за најопаснијег романског бунџију (агитатора) после свештеника Лукачија. Те кад би им испало за руком да пачине г. Броте-а одговорним за сва инкриминирана места у „меморандуму“ и „реплици“, убили би једним ударцем две муве јер би прво влада односно министар правде могли уверити Мађаре, да поступају са румунским агитаторима онако, како су ови то тражили, а друго, била би им то згодна прилика, да се курталишу једног врло опасног агитатора. Но влада у овој прилици не може постићи своју намеру, може се шта више покајати, јер г. Броте није при уређивању и растуривању споменице ни мање ни више суделовао него остали 25 чланова централног одбора румунске народне странке. Но не окривљује се садржај, него растуривање споменице. Но то врло мало мења ствар, јер је одбор наредио штампање меморандума закључком, сваки члан одбора примио је известан број примерака, да их растури, а осим тога постоји именик најмање 200 повереника, којима је поверено растуривање меморандума. Све ово исказао је г. Броте у предистрази, те ће државно одветништво „nolens volens“ морати све учаснике ставити под оптужбу.

Крај оваких околности није чудо, да се у свима румунским круговима нестрпљиво очекује ова оптужба, на коју ћемо у осталом још дуго морати чекати Ми држимо, да можемо сваког уверити, да се ова велика парница може са румунског гледишта радосно поздравити. Ми смо уверени, да ће се тиме само унапредити румунска ствар, но се уједно и бојимо, да се нечем бољем не досети, пошто је увидела, како је та ствар заузела велике димензије.

С „репликом“ ће г. Броте-у још мање моћи досадити, јер он при састављању и растуривању исте није ни у колико учествовао. Истрагом ће се свакојако доказати, да је исту по налогу учеће се омладине саставио и у штампу дао један редакциони одбор, и да ју је исти уз припомоћ целокупне универзитетске омладине и многих других особа распростро по држави и иностранству.

И овде ће се испоставити врло велики број оптуженика, ако влада буде започету акцију до краја терала.

Из оба случаја увидиће се, да не појединн, него *цео народ* морао би се довести пред суд, за то, што се усудио, да изнесе пред образован свет жалосне прилике у Угарској. Ако до онога дође, не ће требати бољи доказ, да су заиста биле оправдане и потребне тужбе подигнуте у инкриминиратим списима. (Држимо, да би паметније било, да влада место што подиже парнице, испуни праведне захтеве Румуна, те се онда они не би обраћали образованој Европи. Овако пак неће ништа постићи.)

Политички преглед.

— **Француска.** У Паризу опет отпочели динамитски атентати. Атентат је извршен 27. п. м. у сред Париза. Од атентата погинуло петорица. Бомба је нађена у Опери једној бр. 10. пред канцеларијом угљарског друштва из Кармоа. Канцеларски служитељ Гарније одмах је однео бомбу у полицију, уз пратњу једног органа јавне сигурности. Гарније пажљиво је увио бомбу у платно. Бомба се распрсла у полициском комесаријату Пале Ројала. Како се то десило, не зна се, јер су мртва сва петорица, који су били присутни. Мисли се, да је узрок непажљива манипулација. Полициски комесар био је на доручку, те је његов заступник смрћу платио своју непажљивост. Пуцањ се десио у подне и био је жешћи од топовског пуцња. Мисли се, да је атентат био управљен против посланика барона Реља, председника кармовског друштва. У Паризу је велика узбуђеност. У скупштини министар председник Лубе, који је одмах интерпелиран, једва се могао чути због узбуђености. Најнемирније су се понашали радикали и социјалисти, који су највише погођени илузијама Лубетовим о агитаторској радњи њихових вођа у Кармоау, те су с тога жестоко протестовали. Министар председник је рекао, да је садашњи кривични закон немоћан да на супрот стане анархистичним агитацијама. Монархиста један предложио је дневни ред, којим се влади изјављује неповерење, те да учини место достојнијим и способнијим људима. Лубе је ражљућен скочио са седишта и изјавио, да влада сматра испод свога достојанства, да се против такога предлога бори с трибине. Влада тражи безусловно поверење. За монархистични дневни ред гласало је само дванаест ултрансижанских монархиста. Усвојен је дневни ред којим се с гнушањем отуђује извршено дело и даје израза поверењу у сталност и пажљивост владе.

— **Бугарска**. Собраније бугарско примило је у другом читању закључени зајам са бечком лендербанком. Закон о овом задужењу објавиће се за који дан у званичним новинама. О томе зајму пишу „Келиске новине“ ово: „Нова муштерија дошла је на европски новчани трг, а то је Бугарска кнежевина, чије је народно представништво одобрило уговорени зајам са бечком Лендербанком. И овом приликом дата је повериоцу за осигурање позајмице залога у железницама и ђумрукима државним и то још са правом да се у случају нетачног плаћања и отплате може од стране повериоца ставити забрана на све приходе заложених предмета. Каква је сигурност у тим залогама о томе новчани тргови имају разна мишљења. Постоји једно искуство да се на такве залоге не може баш најсигурније рачунати. Главна је ствар поштење и способност плаћања дужника. Бугарски је народ истина вредан и чуваран, али пробу јавног дужника још није издржао. Крај овога још мора узети у обзир и ванредан политички положај земље који сам собом доноси, де овај зајам не може ни доспети на немачки новчани трг. Уписна је цена овог 9% зајма 88% а примиће се 83½%. Ако дакле Бугарска буде одржала реч тачног дужника буде одговарала тачно у отплатама, повериоци ће овом приликом имати добар добит.“ — Нек је са срећом и Бугарској и Лендербанци од наше стране.

— **Италија.** Из Рима јављају за резултат извршених избора. Од 508 изборних колегија познат је избор од 503. Изабрани су 325 владиних, 101 опозиционар, присталице Никотерине и радикалци, 16 без партиске боје. Накпадних избора биће још 16.

Дописи.

Т. Кањижа, 25. октобра. *(Реч-две пред избор пароха.)* — Прошле недеље у 160. броју „Заставе“ угледао је света један допис одавде под горњим насловом у ком је „један скупштинар“ прозборио онако, да изгледа да му је општа корист народа и свете нам цркве на уму; но биће: да је исти допис у каквој кујни „Сісего pro domo“ скуван, пошто смер тога дописа не може бити друга, него да на странпутицу наведе нашу епархијску власт, да оног кандидата, који има највише изгледа да ће изабран бити не пропусти избору, па би тако „неко други“ имао изгледа изабран, — или у случају да ниједан кандидат недобије ⅔ гласова, именован бити!

Ако је дописника то уверење руководило, слободно се може разуверити, јер му ни ова неће упалити! Као што му неће помоћи ни оно

недозвољено средство кортешовања: да се нашао један кандидат, који ће — у прилог јасног определења вис. кр. рескрипта — служити „по старом“ (бир и штола) па да је овде већ од много година установљена плата по рескрипту, и коју само наш сабор преиначити може; и који дописник није презао од тога: да посеје раздор међу овим свесним и мирним грађанством, што се у последњој црк. општинској седници умало није показало, када су два скупштинара захтевала: да се парохијал за идућу годину и не разреже, док „јефтинијег“ пароха недобијемо; но свест осталих скупштинара победу је одржала и заведена браћа морадоше се срамно натраг повући.

Што се у упитном допису вели: „да се по негде налази и таквих свећеника, који не само да занемарују свој свети позив, него чак и на саблазан служе!“ то ево и ми јавно признајемо: да је то истина, па баш зато настојаћемо, да се такови свећеник ни по коју цену за нашег пароха не изабере!

Што се пак неког „рођака“ тиче, који за свог једног кандидата потписе купи, велимо гласно и јасно: да то није истина! пошто исте потписе купише сами свесни општинари, који истога „кандидата“ још из детињства познају, а сада као свесна, ваљана и примерног владања младог свећеника поштују и њега за свога пароха желе; па пошто је исти из друге епархије, нашли су за нужно да умоле свога светог владику, да га к избору припусти, и само су у томе погрешили: што нису за то дозволу од „дописника“ искали!

Да је хтео тај „рођак“ своју власт злоупотребити, па да је он сам скупљао потписе, — као што се неистинито у допису тврди — онда би до данас сви скупштинари били потписани — осим скупштинара дописника.

Најпосле што се квалификације компетената тиче, то ће наша епархијска власт по своме најбољем уверењу и закону поступити, и будите уверени г. дописниче, да нити хоће, нити може „неквалификованог“ избору припустити; само нам је толико приметити: да за истог кандидата незнамо шта је са његовом матуром, само толико знамо: да је он *парох* па мора да има прописано оспособљење; па још — из искуства — и то знамо: да има млого њих у свету са матуром, који су много незрелији од многих оних, који матуре немају; па још и то знамо за „non scholae sed vitae discimus!“ па ако би само то била препрека, овда је тај једини разлог тако ништав, да не вреди ни по луле дувана!

Ето то је моје и велике већине скупштинара мњење драги друже-скупштинаре.

Борите се ви поштеним и дозвољеним средствима, само имајте увек на уму бољитак народа свога и љубљене нам вере православне, а не личну корист појединаца!

И ја кличем: бирајмо најбољег и најчеститијег, а не најјефтинијег!!

Један (други) скупштинар.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 2. новембра 1892.

— **Српска књижевна задруга** Г. Т. Остојић повереник Српске књижевне задруге за Нови Сад и околицу, скупио је још и ове чланове. Из *Мола* уписаше се ови чланови: Иван Тешић парох адм., о. Јосиф Рајковић, јеромонах ман. Ковиља и адм., Георгије Коњевић свршен богослов, М. Д. Дејановић, срп. нар. учитељ, Арк. Вуковић срп. нар. учитељ, Зорана М. Дејановића учитељица. Даринка Беријева учитељица, Тинка Поповићева, Лазар Јовановић бележник, Јоца Ранковић агенат, Крста Малеташки припр. I. г., Српска читаоница, Чед. Ковачић, управитељ срп. задруге за међусобно помагање и штедњу, Мита Зовук трговац, Петар Настасић трговац, Слободан Матић, Велимир Милутиновић обућар, Нова Малеташки салашки учитељ, Рада Матић салашки учитељ. Из *Тиса-Хибоша*: Васа Јакшић правник, Јован Продановић *кашелан*. Из *Н. Сада* (наставак) Ст. Гавриловић лецедер, Вл. Боберић, Ал. Војновић винар, Виктор Руп, Јов. Петровић, Душан Шпирта, Душан Марковић, Милан Стоја парох из Шова. Из *Кусића*: Владимир Павловић. Сви довде су улагали по 3 фор. Из *Кумана*: Стева Секулић бележник, (оснивач 5 ф.) Из *Субошице*: Јоца Т. Радић веленоседник (оснивач 5 ф.)

— **Српска књижевна задруга** известила је расписом од 18. окт. о. г. своје поверенике о свом досадањем раду. По расписуо до сад су штампане и готове три књиге: Косте Трифковића Драматски списи I., Сима Матавуља приповетка „Бакоња фра-Брне“, дра Милана Јовановића прте „С мора и са сува.“ Штампају се и скоро ће бити готови још и: Доситија Обрадовића „Живот и прикљученија I.“, Јов. Стер. Поповића „Даворје“ (све оригиналне песме) и Игњатија Николајевића-Потапенка приповетка „Права служба“ у преводу М. Ђ. Милићевића. Осим тога штампаће се и прва свеска „Историје српског народа с погледом на историју Бугара и Хрвата“ од Љуб. Ковачевића и Љуб. Јовановића.

Да ли ће књижевна задруга на том остати или ће и даље ићи, зависиће од српске читалачке публике и од пријатеља српске просвете, тог на жалост јединог поља, на коме се можемо слободно и српски кретати. Буде ли се наша читалачка публика и даље тако одзивала као досад, књижевна ће задруга издавати дела богатог и обилног садржаја у тврдом лепом повезу, те ће тако њени чланови добити књиге богате садржине и лепе спољашњости. Види се дакле да ће књижевна задруга, свим силама својим настојати, да испуни свој узвишени и по Српство велеважни задатак. само ако јој се наша публика буде одазвала, како она то заслужује. Господо свештеници и учитељи, ви пијонери српске свести уђите у народ, разјасните му моралну корист оваке установе, уписујте га у књижевну задругу, јер ће уписивањеи само себи користити и себе изобразити а књижевна задруга не тражи материјалне користи. Она је своју циљ постигла, ако њене књиге уђу што више у народ, ако га оплемене, ако пробуде успавану свест и српски понос. Јер само са оплемењеним срцем, поносом и свешћу народном, можемо напред корачати. С таким уверењем на посао, па да нас види Бог!

— † **Глиша Јорговић**. Догорела је свећа, што је педесет година светлила школи просвети народној у В. Кикинди; исчезла је умилна песма, која је у цркви и у друштву разгревала срца побожног нам народа, престао је дисати опште поштовани и свуда љубљени учитељ и управитељ осн. нар. школа у В. Кикинди Глиша Јорговић, потпредседник в.-кикиндске црквене општине, члан епархиј. темишварске скупштине и члан епарх. школ. одбора.

Глиша Јорговић родио се 1824. године у Бочари, близу Кикинде, а 1842. године по свршеној учитељској школи, постане учитељ прво у Карлову, за тим у Бочари, а 1852. г. у В. Кикинди, где је до смрти своје и остао. Служи дакле ово 50 годину школу увек верно, увек савесно, увек одушевљено. Глиша није старио духом, ако је телом; он је вазда корачао с напретком и науком, те је за то и међу млађим учитељима уживао увек свако поштовање. Приликом епархијске темишварско-вршачке учитељске скупштине 1879. г. одликован је подпредседништвом исте скупштине, а управља в. кикиндском основ. нар. школом пуних 15 година, све у миру и задовољству, и што је млогобројно учитељство в. кикиндско, покрај свих диференција у мишљењу, способностима и раду ипак увек у љубави и слози живело, има се највише приписати благој нарави, покојног Глише Јорговића, који је знао годинама да одржава равнотежу међу садруговима својим.

Год. 1889. отликован је од Њег. Величанства премилостивог краља крстом за заслуге.

Глиша Јорговић беше мила и радо виђена особа у свима круговима и стајежима кикиндским и човек, који је васпитао народу подмладак пуних 50 година тако лепо, тако савесно, који је служио своју цркву тако верно, који је покловио Српству два угледна члана Душана Јорговића, секретара данашњем краљ. комесару за наш народ. црк. сабор и Александра Јорговића одлична учитеља срп. више девој. школе у Нов. Саду и још две примерне кћери заслужио је, да му на овом вечном растанку довикнемо: Слава ти Глишо! вечан ти спомен био!

— † **Урош Старчевић** умировљени учитељ румски, који је деце ради становао овде у Нов. Саду последње три године, после кратке болести преминуо је овде 1. (13.) новембра о. г. у својој 48 години живота. Служио је школу и народ савесно и с пуним пожртвовањем пуних 25 година и онда је због слабости телесне прешао у мир. Учитељску школу свршио је с врло добрим успехом, а пре тога пет разреда гимназијских у Винковцима и био је један од најугледнијих учитељских снага у Срему. Беше добар друг искрен пријатељ. Оставио је за собом четворо неудомљене сирочади, да оплакују несретну судбу своју. Мир пепелу његову и вечан му спомен!

Новости са стране.

— **Парница против румунског свештеника Лукачија.** У прошлу суботу отпочела је пред сегединским судбеним столом главна расправа против румунског свештеника Лукачија. Оптуженика брани адвокат Коројан. Сам оптуженик, држао је одма у почетку расправе дугачак говор, који је трајао читава два сата, и којим је потпуно оправдао своје држање доказујући, да је радио онако, како је радити морао. Исход расправе још није познат.

— **Једно хтели а друго извели.** Словаци великошколци на бечком свеучилишту основали су под именом „Татран“ ђачко књижевно друштво. Угарској влади као да није годило, да се млади Словаци у Аустрији удружују, те је позвала намесништво доње Аустрије, да то друштво распусти, што је ово и учинило. Но часници „Татрана“ се с тим расположењем намеништва нису задовољили. Апеловали су на вишу власт, но су уједно одмах основали и ново друштво под именом „Народ“. Касније је виша власт уни тила решење доњо-аустријског намеништва, а млади Словаци не ће да напусте ни ново основано друштво „Народ“ те ће сада место једног ђачког књижевног друштва у Бечу имати два „Татран“ и „Народ“.

— **Колосална слика**. Чувени мађарски живописац Мункачи, који стално живи у Паризу, одпочео је ових дана да ради на једној огромној слици за нову зграду мађарског парламента, која ће се осветити приликом хиљадугодишњице 1895. год. — Слика је широка 15 метара а висока 6 м., а даће јој се места у парламентској згради иза престола и председничког стола. Како за оваку огромну слику није било места у ни једном Парском атељеју, то је Мункачи сазидао нарочити атељије ван Париза, и за исти је платио једну ситницу 50.000 ф. Слика преставља долазак Мађара у данашњу постојбину под Арпадом.

Трговина.

НОВИ САД, 2. (14.) новембра. Време је облачно суро млаговито јесење. Вода у свима рекама нашим је у опадању.

На житарским пијацама домаћим горњим, радња је са раном са умереним обртом а цене су на изласку прошле недеље већини зрна на попусту биле На нашој је пијаци живахан довоз са раном а цене су без промене сваком зрну досадање. Пшеница новосадска, шајкашка и сремска 7—7 ф. 20 н. Наполица 6 ф. 50—60 н. Зоб 5 ф. Јечам 4 ф. 90—5 ф. Кукурузи стари 4 ф. 60 н., нов неокрњен 2 ф. 50—60 н. Све од 100 кгр.

На осталим нашим пијацама је за доста посете са стране и сваковрсни се производи у знатној количини односе; цене су свему умерене.

На свињској је пијаци живахан обрт, угојених је свиња задоста а и купаца је ту. Плаћа се за тешке 39—41 н., средње 37—39 н., лаке 36—38 н., од 1 кгр.

Овци 5 ф. 50—7 ф. 50 н., од пара. Теоци 7—13 ф. од ком.

*

У БУДИМПЕШТИ, 1. (13.) новембра. *Производи*: *Масти* свињска је тражена роба, готова 52—52 ф. 50 н. *Сланина* се гомила — доклен је извоз незнаган; тешка бела $^{3}/_{100}$ 46 ф. 50 н. $^{3}/_{90}$ 46 ф., $^{4}/_{100}$ 45 ф. 50 н. *Шљиве*. У послу је намера живахна но промет је незнатан те је ограничена продаја на најнужнију потребу. Цене су високе. Закључене су босанске 85 к. у $^{1}/_{2}$ кгр. 24 ф. 20—80 н., српске 85 к. 23 ф. 80 до 24 ф. 10 н., босанске 100 к. 22 ф. 40—23 н., српске 100 к 21 ф. 80—22 ф. 30 н., узанц босански 20—20 ф. 50 н., српске узанц 19 ф. 60—20 ф. Готова роба по каквоћи са 50 н. до 1 ф. 30 н. јефтинија. *Пекмезу* је цена без промене; продаја слаба. Славонски 20—20 ф. 50 н., српски 20—20 ф. 50 н, домаћи угар. 18—19. ф.

Вариво Радња је са овом робом знатна но цене се нису унапредиле. Пасуљ бели крупан 5 ф. 75—6 ф., жути 6 ф. ситна пасуљица 7 ф. до 7 ф. 50 н. Грашак 8—9 ф. Сочиво 8 ф., 10 ф., и 14 ф. Све од 100 кгр.

*

Течај вредности и новаца на берзи у Будим-Пешти 2. (14.) новембра 1892.

Ц. кр. дукати	5 ф. 65 н.
Наполеондори (20 франака) .	9 ф. 53 н.
Деонице угарске банке . .	358 ф. — н.
4% угар. ренте у злату . .	112 ф. 36 н.
5% „ „ „ папиру .	100 ф. 40 н.
Немачке држ. марке . . .	58 ф. 75 н.

Са тужним и жалосним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима нашу превелику тугу, да нам се наш мили и непрежаљени супруг, односно брат, зет и ујак

СТЕВАН РОГАН

рачуновођа сентомашке општине

у својој 64-ој години, после дужег тешког боловања 1. новембра у вечност преселио. Теко милог нам покојника по свршеном обреду св. католичке цркве предато је 2. новембра мајци земљи вечноме покоју.

Овим се уједно најлепше захваљујемо многопоштованом грађанству сентомашком, како припадницима источне, исто тако и западне цркве, на њиховом топлом саучешћу у нашој големој тузи и жалости. Особито се дубоко захваљујемо сентомашкој политичкој општини, која је милом нам покојнику, како у његовим болним данима материјално, исто тако при укопним трошковима издашно потпомогла. Исто тако топло и од срца се захваљујемо г. Васи Стојковићу, бележнику туријском, на његовој племенитој м човечанској потпори.

У **Сентомашу**, 5. новембра 1892.

Марина Роган супруга, Александра Кесерић сестра, Паја Роган и Пера Роган браћа. Драгутин Кесерић финанцијски саветник у пензији, зет. Анна Ђурић учитељица, Јелена Ђурић свастике. Фрања Кесерић, римокатолички прота, Паја Кесерић, државни жељезнички мерник, сестрићи.

Огласи.

Објава вашара.

Општинско поглаварство **старо пазовачко** јавља, да ће се овогодишњи вашар који је требао бити: 30. 31. октобра и 1. новембра о свих свети одржати на дан 25. 26. и 27. новембра 1892. год. по рим.

У једно исто поглаварство јавља, да ће се на недељном вашару који се сваког четвртка одржава моћи куповати, односно продавати сваковрсна храна, марва и остала роба као и на годишњем вашару.

Општинско поглаварство у **Старој Пазови** 12. новембра 1892. год

Начелник:

1—3 **Пауновић**

ПРОДАЈА МАНУФАКТУРНЕ РАДЊЕ

у једној варошици у **Бачкој** са 18.000 становника има једна на добром месту постојећа трговина, која се због породичних околности под најбољим условима продаје.

Понуде прима администрација „*Бранника*“ под знаком „*мануфактурна радња*“ 3—3

ЗЕЈТИН

изврстан луштички у плеховој канти 5 кила пошт. нак. 3 ф. 30 н.

ЈУЖНО ВОЋЕ:

маслине, поморанџе, лимунове урме и друго. Разашиљем у наточ. Трошкови сасуда, завоја урачунани су, а наручитељ има сносити још само поштарину.

Те исте производе разашиљемо у којој драго количини, са гаранцијом, вазда савесно, поштено и најлепше врсте.

ИЗВРСНО

ЦРНО ДАЛМАТИНСКО-БОКЕШКО ВИНО

у флашама или бурадима 15—16 н. литра franco ab hier, сасуди но вриједности: веће наруџбе вина $^{1}/_{3}$ дио претплате

С поштовањем

Никола Михајловић

3—3 Castelnuovo di Cattaro (Dalmatien).

АЛЕКСАНДАР АДАМОВИЋ У НОВОМ САДУ

Јелисаветина пијаца у својој кући број 7.

ТРГОВИНА СА ВИНОМ НА ВЕЛИКО, ТВОРНИЦА КОЊАКА И ПЕЦИВО ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ.

3—5 Држи стално велико стовариште:

СТАРИХ СРЕМСКИХ, УГАРСКИХ, ТАЛИЈАНСКИХ И ДАЛМАТИНСКИХ

БЕЛИХ, ЦРНИХ И ШИЉЕРА ВИНА

изврсно старо вино са брда **САЛАКСИЈЕ** (сопствен производ); даље

ПРАВЕ СРЕМСКЕ ШЉИВОВИЦЕ, КОМОВИЦЕ КАО И КОЊАКА.

Производи коњака моје творнице су са правим француским коњаком који се из чистог вина пече, не само једнаки, него се могу, што се чистоће тиче, многим француским производима претпоставити, а при том су још много јефтинији.

Поручбине, како у бурадима од 50 литара и на више, тако исто и у флашама извршују се по дневним најјефтинијим ценама са највећом пажљивошћу.

Власник и издавалац: Држина Браника. Одговорни уредник Никола Јоксимовић. Штампарија А. Пајевића у Новоме Саду.